

Sófár

2011. 09. 06.

עתון הקהילה היהודית בני-ירעג'האזה – a Nyíregyházi Zsidó Hitközség lapja

AHOL SZÉTOSZLIK A VILÁGOSSÁG

Csutkai Csaba fotóművész kiállítása
Megtekinthető a zsinagógában a hitközségi iroda nyitvatartási ideje alatt

„A nyírségi és hegyaljai szent emberek, csodarabbik képekben máig élő emlékezete a tisztelgő utókor számára. A képi megjelenítés a Csutkaitól megszokott lírikus formában válik még kifejezőbbé.”

Dr. Riczu Zoltán

AZ „ELŐ-HOLOKAUSZTRÓL”

Tizenöt-húszezer ember, több ezer család összegyűjtése, be-
vagonírozása, deportálása és meggyilkolása méltán tekinthető a
magyar holokauszt kezdetének. Ennek az 50. és 60. évfordulójáról
történt egyáltalán valamiféle hivatalos vagy egyházi megemlékezés?
Ennyi ártatlan gyermek, nő és idősebb férfi (a fiatalabbak munkaszolgálatban voltak) lemészárlása egy emberöltő múltán sem érdemelt meg néhány kegyeletos emlékező mondatot?...
Tömegsírijaik feltárása, netán emlékműállítás még szóba sem került eddig!!!...

Éppen a fentiek miatt is kötelességünk 70 év után emlékezni és emlékeztetni az 1941. nyarán történt magyar holokauszt első szakaszára, az „elő-holokausztra”...

EMLEKEZZÜNK:

- a máig ismeretlen pontos számú, 18.000-23.600 közötti TEMETETLEN HALOTTRA, Magyarországról elhurcolt és ukrainai zsidó mártírra, akik a Horthy-rendszer által szervezett kegyetlen népirtás áldozatai lettek 1941. augusztus utolsó napjaiban az ukrainai Kamenyec-Podolszkban és környékén;

- azokra, akiket ismeretlen és jeltelen tömegsírokba földeltek el gyilkosaik;

- azokra, akiknek örök nyughelyén ma sincs síremlék, ezért nem lehet ott az emlékezés és kegyelet virágait – zsidó szokás szerint kavicsot – elhelyezni;

- azokra, akiknek mártíriumát az 1944. évi „nagy-holokauszt” emléke eltakarta.

A Kormánykabinet Iroda már 1936-ban(!), tehát évekkel a zsidótörvények előtt utasította a Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóságot (KEOKH), hogy készítsen nyilvántartást az országban élő zsidó vallású külföldi állampolgárokról.

A KEOKH által elkészített névsorokban az 1800-as évek közepe óta itt lakók és azok is szerepeltek, akik már itt születtek, egész életüket itt élték le, azidáig magyar állampolgároknak számítottak. Később nyilvántartásba vették a náci elöl ide menekült német, osztrák, csehszlovák, lengyel és jugoszláv zsidókat is, ezek egy részét internálták...

Addig minden Magyarországon született személy magyar állampolgárnak számított, attól kezdve azonban minden zsidó „külhonos” lett, ameddig AZONNAL nem igazolta magyar állampolgárságát!...

A kormány a visszacsatolt területek nagyszámú zsidó lakosságára azonnal kiterjesztette a zsidótörvények szigorú szabályait.

A hontalanok legnagyobb számban a visszakerült területeken éltek. Jóllehet, szinte mind korábban is magyarnak vallotta magát, ezért a magyar államtól joggal vártak védelmet. A KEOKH azonban csak tartózkodási engedélyüket adta és hosszabbította meg, honosítási kérelmüket rendre elutasította.

Kárpátján a „helyi zsidókérdést” kitelepítésükkel akarták megoldani, ehhez jó alkalmat adott az ország belépése a Szovjetunió elleni háborúba.

A kitelepítés gondolatát két KEOKH-os tiszt agyalta ki. Szerintük: a zsidóellenes szabályok miatt a hontalanok országon belül nem tudnak elhelyezkedni, de a németek és magyarok által megszállt területeken új életet kezdenek. Itt munkát és megélhetést találnak, és nem tekintik őket hontalanoknak...

Az ötletet Kárpátalja kormányzói biztosa, Kozma Miklós – a Gömbös kormány volt belügyminisztere – azonnal felkarolta. Tájékoztatta a kormányfőt, a honvédelmi minisztert és a vezérkar főnökét, akik már előterjesztéssel fordultak Horthyhoz.

A kormányzó és a kormányfő azonnal egyetértett az elgondolással. Így adták ki az 1941. júniusi 222/1941 MT számú rendeletet: „...Minden kétes állampolgárságú egyént ki kell utasítani Kárpátaljáról és át kell adni a Kelet-Galiciai német hatóságoknak...” AZ ELŐZŐEBŐL LÁTHATÓ, HOGY A DÖNTÉS CSAK ZSIDÓKRA, DE NEM CSAK A KÁRPÁTALJÁN LAKÓKRA VONATKOZOTT!...

A kitelepítés előkészületei gyorsan befejeződtek...

A névjegyzékek alapján AZ EGÉSZ ORSZÁG TERÜLETÉN megkezdődött a „hontalan” zsidók lefogása, gyűjtőhelyre kísérése. A legkegyetlenebb intézkedések Kárpátalján történtek. Válogatás és állampolgárságra való tekintet nélkül, rajtaütés-szerűen, éjjel, lakásukról hurcolták el a családokat, és lezárt tehervagonokban vitték őket Körösmezőre. Megtörtént, hogy orvosi segítség és mosdóvíz nélkül szülte meg a zsidó anya gyermekét a vagonban.

Deportáltak 100 %-os hadirokkantat és családját, hadiözvegyeket, hadiárvékat, kitüntetett frontharcosokat, férj nélküli családokat kisgyerekekkel. A halálnak szánt tömeg begyűjtése nagy kegyetlenséggel folyt. Mindez kedvező lehetőséget adott a személyes bosszúkra is, pl.: Putnok egész zsidó lakosságát elhurcolták, csak az utolsó pillanatban fordították őket vissza Körösmezőről...

Az ország más területén lefogottakat a fővárosban több gyűjtőhelyen tartották őrizetben, majd szállították Körösmezőre. Innen – miként a többieket – nagy csoportokban tették át a határon, ahonnan SS kíséret szállította őket Kolomeába, majd Kamenyec-Podolszkba, ahol egy részüket romos épületekbe telepítették, ill. a még ott életben lévő zsidó családok fogadták be a szerencsétleneket. Nagy részük azonban a szabad ég alatt, fedél, élelem, gyógyszer és egyéb emberi feltételek nélkül tengődött, bolyongott a környéket napokon, heteken át.

T-né F.A-t, az akkor 14 éves nyírbátori kislányt és családját – jóllehet, mind Magyarországon születtek – azért deportálták, mert a család szépen berendezett lakása megtetszett az egyik helyi csendőrnek. Apja az I. világháborúban arany vitézségi érmet érdemelt ki. Nyírbátorból további mintegy tíz családot hurcoltak el. „...Mi is köztük voltunk, 1941. nyarán internáltak minket (...), egy egész vonatszerelvényt töltöttünk meg. Marhavagonban utaztunk.”

Július végére a deportáltak ezrei voltak már túl az országhatáron...

A megszököttektől és magyar katonáktól származó sokasodó panaszok hatására a BM július 30-án a további kitoloncolásokat a lengyel és orosz származásúakra korlátozta, majd augusztus 17-én – további intézkedésig – felfüggesztette.

A belügyminiszter engedélyezte egy – közéleti személyekből álló – bizottság kiutazását, hogy a helyszínen ellenőrizze a panaszok valóságtartalmát.

Gróf Apponyi György, Slachta Margit, Dr. Szabó Imre pápai

kamarás és Gróf Szapáry Erzsébethez Kárpátalján csatlakozott még Pakócs Károly kanonok, országgyűlési képviselő. A szerzett tapasztalataikról augusztus 20-án leadott jelentés egy részlete:

„...Augusztus 9-én érkezünk Kőrösmezőre, ahol első utunk mindjárt a havasaljai gyűjtőtáborhoz vezetett. A tábor katonai felügyelet alatt állván, oda be nem léphettünk (...) A tábornak csúfolt karám egy léccel elzárt, kb. egy katasztrális hold nagyságú agyagos terület, a közepén 5-600 embert befogadó fészkerrel. Ezzel szemben olykor 3000-en is voltak a kerítésen belül, így ezeknek nagy része az állandóan hulló esőben, a szabadban, a sáros területen volt kénytelen tanyázni, és már átázva-átfázva útnak indulni a nyitott katonai teherautókon a valószínű éhhalál felé. A kerítésen keresztül szoba elegyedünk néhány szerencsétlennel, kik közül még véletlenül sem volt egyetlen galíciai vagy oroszországi. (...) Aznap egész éjjel vitték a teherautók a deportáltakat a határon át Galíciába.

Az állomáson (...) megérkezik a 20 vagy annál is több zsúfolt marhavagonból álló vonat. Az „utasokat” kieresztik a mindenféle szeméttel, ételhulladékkal és emberi ürülékkel telített kocsikból és a vonat mellett sorakoztatják őket. Ott várnak a szerencsétlenek, dideregve a hideg éjszakában, esőben, sárban, amíg rájuk kerül a sor.

Aki valaha látta azt a kétségbeesést, amely ezeknek az ott-honukból kiragadott, barmokként odaszállított és határon túli ismeretlenbe és valószínűleg az éhhalálba továbbszállítandó emberek arcán ül, aki hallotta az asszonyok jajgatását, az apró gyermekek sírását és azt, hogy mindez nem használ, menni kell tovább a kijelölt végzet felé, annak emlékezetében örökké megmarad ez a Dante Infernójába kíváncsozó kép.”

A bizottság jelentése is hozzájárult, hogy a belügyminiszter leállította az akciót: a KEOKH öt, már a határ felé tartó, Kőrösmezőről pedig két szállítmányt rendelt vissza.

A jelentés az országon belüli gyűjtőhelyeken tapasztaltakról szólt, de a bizottság nem láthatta az augusztus utolsó napjaiban Kamenyec-Podolszk és környékén a megásott és bombatölcsér tömegsíroknál végrehajtott vérfürdőt!!!...

G. A. tanúsága: „...augusztus második felében a németek zsoldjában álló rendőrség és katonai alakulatok azzal az indokkal, hogy Kamenyec-Podolszk zsidótlanítva lesz, ezért más helységbe költöztetik őket, összerelték testvéreinket és ezres tuncokban a várostól 10-15 km. távolságra vezették őket. Itt hatalmas sírgödröket ásattak velük, aztán a gödör szélére állítva belegépfegyverezték őket. A kivégzést egy Kamenyec-Podolszkba érkezett SS osztag, az ukrán milícia és egy magyar utászalakulat végezte...”

Más szerint: „...A meztelenre vetkőztetett áldozatokat vagy a megásott gödrökbe, vagy a nagy bombatölcsérekbe gépfegyverezték, vagy tarkólövessel mészárolták le...”

S. Gy. Szentanú: „...A fiatalabb férfiakkal napok óta ásatták a tömegsírokat a Kamenyec-Podolszk melletti dombok mögött, ahol vadállati kegyetlenséggel legyilkolták a sok ezer gyermeket, nőket és idősebb férfiakat. Az éjjel-nappal folyó tömeggyilkosságokban SS-ek, német és magyar tábori csendőrök és a kísérő őrség magyar tagjai vettek részt...”

A vérfürdőt túlélők és más szemtanúk szerint a tömegsírokat borító föld még napokig hullámozott...

A Kárpátaljai Kormánybizottság – saját hatáskörében – a határmentén ezután is hajtott végre deportálásokat, csendőr-jár-őrökkel akadályoztatta a menekülők visszaszivárgását. Ezen kívül gyilkosságokra is sor került...

Jogosan vetődik fel a kérdés: mit tett a magyar állam, a kormány a deportálások augusztus 17-ei felfüggesztése és a 27-28-ai vérfürdő közötti tíz nap alatt a Galíciába hurcolt sok ezer ártatlan – addig is óriási szenvedéseket átélt – zsidó család, gyermek, nő és férfi életének megmentése érdekében???

A válasz: NEM TETT SEMMIT, MERT NEM IS AKART TENNI! AZ EGÉSZ AKCIÓ NEM TITKOLT CÉLJA ZSIDÓK TÖMEGEINEK LEGYILKOLÁSA VOLT!!!

Az áldozatok száma egy 1941. szeptember 11-ei német hadi-jelentés szerint: az Einsatzgruppe C egyik alegysége augusztus 27-28-29-én három (más forrás szerint két) nap alatt 23.600 személyt likvidált...

Egy róla szóló könyv előszavában olvastam: „REVICZKY és a holokauszt elválaszthatatlan.” Ezt bizonyítandó írom az újabb adalékot a Yad Vasem által kitüntetett embermentő katona, az áldott emlékü REVICZKY IMRE hősiességéről, aki saját és családja életének kockáztatásával már akkor és ott is üldözöttek sokaságának mentette meg az életét.

Mint a királyhalmeci KIEG akkori parancsnoka amint értesült a kitoloncolási rendeletről, azonnal megkezdte az emberek mentésének előkészítését. Ismeretségét, összeköttetéseit, szolgálati hatalmát kihasználva bizalmas munkatársaival és segítőivel anyakönyvi kivonatok és más, a honosságot bizonyító okmányok sokaságát készítette el az üldözöttek számára.

Személyesen állítatott össze Perebenyik község vasútállomásán 3 (mások szerint 4) vonatszerelvényt a már megmentettek visszaszállítására. Sajnos neki sem sikerült minden család, személy kiemelése a halál torkából... T-né F. A. családját is már csak Rahón tudta a deportáló vonatról leszállítani...

T-né F. A. írja: „...Reviczky Imre visszairányított nagyon sokunkat, mert Ő tudta, mi várt volna ránk. (...) Nemcsak Nagybányán mentette az üldözötteket, hanem korábban is. Ő már 1941-ben is mentett meg embereket a biztos haláltól. Eddig ugyanis nem tudtam, ki volt a királyhalmeci parancsnok, aki családok sokaságát irányította vissza és nem engedte Ukrajnába deportálni őket...”

Reviczky Imre

Megdöböntő, egyben felháborító, hogy az arra illetékesek 70 év után mindmáig nem tették lehetővé:

- a kamenyec-podolszki vérfürdő, a magyar „elő-holokauszt” körülményeinek teljes körű feltárását és lezárását;
- az áldozatok nevének megismerését;
- e mártírtömeg tisztességgel történő eltemetésének és egy méltó emlékmű felállításának elősegítését.

EGY KÖNYV TÖRTÉNETE

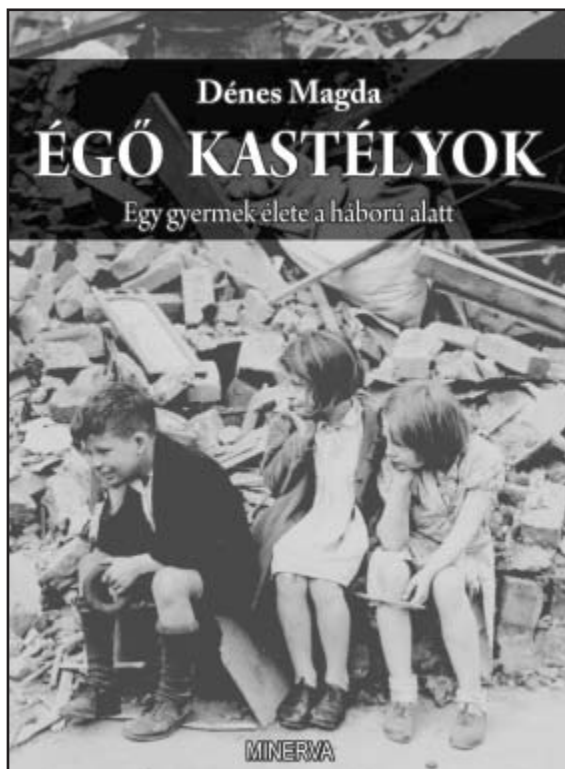
Néhány évvel ezelőtt történt: Alkalmanként a budapesti Zsidó Múzeumban vezettem külföldi csoportokat. Egyszer kolléganőm megkérdezte: elvállalsz egy csomó amerikai gyereket? Kelletlenül mondtam igent, mert a „gyerekek” (kivéve talán a németeket) rendszerint tudatlanok, unatkoznak és zajonganak. Jelen esetben beözönlött több tucat, 13-15 év körüli gyerek, fehér, fekete, kínai, japán. A nagykovácsi Nemzetközi (köznapiban: amerikai) iskola növendékei. Megkérdeztem, van-e köztük zsidó, senki sem jelentkezett. Úgy véltem, ez esetben lényegtelen, hogy megtanulják, balról jobbra vagy fordítva kell-e meggyújtani a gyertyát, viszont el kell nekik mondani valamit a magyarországi Holokausztról, tudják meg, hol élnek. (A múzeumban a képek száralmasan kevés információt adnak, a kicsiny teremben évtizedek óta nem változtattak semmin). Elmondtam az auschwitzi fényképek történetét, a gyerekek feszülten figyeltek, majd hozzátettem, hogy ha én is e képek valamelyikén szerepeltem volna, akkor most nem lennék itt, mert ezek a gyerekek a gázkamrába mennek, én a pesti gettóban értem meg a felszabadulást. Ekkor a csoport vezetője felkiáltott: Megtaláltuk Magdát, itt van Magda! A gyerekek nagy tapsba kezdtek. Értetlenül álltam a hangzavarban, s egyre ismételttem, hogy nem vagyok Magda.

A csoportvezető, Bob, akinek anynyi felejthetetlen nagykovácsi előadást, találkozást köszönhetek, ekkor elmondta, hogy a múzeumlátogatás előtt, készülve a Holokauszt napra, a gyerekek elolvasták Magda Dénes Castles burning című dokumentum regényét. Magda tíz éves volt 1944-ben, Budapesten bujkált, a felszabadulást a Vadász utcai Üvegházban érte meg. Én a gettóban... szabadkoztam, de a gyerekek nem hagytak szóhoz jutni. Menjek ki hozzájuk Nagykovácsiba és mondjam el nekik, mit és hogyan éltem át. Előzetesen megírják nekem emailben, mire kíváncsiak.

Kérdéseik, amelyeket tanáraik rendszereztek olykor megleptek: mit ettem a gettóban, hogyan mosakodtunk, féltem-e a németektől, vagy az oroszoktól, voltak-e keresztény barátaim és hajlandók lettek volna elbújtatni, nálam voltak-e a tankönyveim? Megünnepeltük-e a karácsonyt? Kimehettünk-e a városba? Hol vásároltunk?

Magda regényét akkor még nem olvas-

tam. A következő évben már egy másik osztállyal végigjártam (saját autóbuzuk volt) az Égő kastélyok című könyv színhelyeit. Bementünk a Teleki téri gangos házba, bejártuk a teret, ahol a hírhedett „Teleki téri nyilasok” fosztogattak, lövöldöztek, gyilkoltak. Elmentünk a Deportáltak emlékművéhez, megálltunk a Duna-parton. Megnéztük az Üvegházat. Amikor Bob kissé habozott felelni arra a kérdésre, hogy „volt-e tetű”, én bekibáltam, hogy a kék kapucnim valósággal mozgott a sok tetűtől. Aztán következett a gettó, amelyről a feltámadott Magda (mármint én) mondta el

személyes élményeit. A beszélgetés Nagykovácsiban folytatódott. Mindent megértettek: megkértem tizenhét gyereket, hogy menjen a terem egyik részébe: Nos, ennyien voltunk egy négyszer négy méteres szobában, s a szomszéd szobában talán még többen. A németektől nem féltem, mondtam, mert németet nem láttam; akkor úgy véltem, hogy ennél a gyilkos söpredéknél csak jobb lehetnek. Elmondtam a gyerekeknek, hogy teljesen tudatlanok voltunk. Bármilyen helyzetbe kerültek, figyelmeztettem fiatal hallgatóimat, igyekeztek a lehető legtöbb információhoz jutni. Az információ hiánya megbénít. Ezt nagyon megértették. Azt is, hogy a karácsonyt igenis megünnepeltük, mert akkor kezdődött az ágyúdörgés, a város ostroma.

És semmi más nem érdekelt, csak az, hogy közeledik-e az ágyúdörgés. Azt is felfogták, hogy sok szörnyű részletre nem emlékszem, az agyam törött, mint a számítógép. Mert a lényegre koncentráltunk: ezt túl kell élni és túl is fogjuk élni.

Nagyot nevettek, amikor elmondtam: „letoltam” egy kisfiút, aki ott állt mellettem a harmadik emeleti gangon (az óvóhelyre nem fértünk be) és félt az ágyúzástól. Hát nem érted, hogy már közel vannak hozzánk? - kiabáltam.

Az egyik osztályba járó orosz fiúval eljártunk, mi volt az első orosz szó, amelyet megtanultunk. Hleb, mondta ő. Kleba, mondtam én. Kérj kenyeret oroszul, mondtam a srácnak: prosu hleba. Látjátok, mondtam a gyerekeknek, mi csak tartottuk a kezünket és azt mondtuk: kleba. Merthogy nem a helyes kiejtést és az alanyesetet tanultuk meg, hanem a genitivus partitivust, a birtokos esetet. Mi klebát kaptunk az orosz kiskatonától. Egyszer pedig, a Liszt Ferenc téren, a légvédelmi ágyú mellett ülő szovjet katona odahívott magához és a kezembe nyomott néhány szem cukrot.

(Elég száralmas külsőt nyújthatam a tetves kapucnis kabátomban és macsó nadrágban).

Drága, nemrég elhunyt barátom, Kremsier Edit, akivel első elemítől jártunk egy osztályba, egy ízben berontott a Zsidó Múzeumba: mutassatok egy gettó túlélőt, kell a filmemhez. Miért nem velem kezdted, kérdeztem. (Egymás mellett laktunk). Edit filmjében, a Budapesti Zsidónegyedben én voltam a „gettó-tanú”. Vagy nincsenek fényképek és filmek, vagy még mindig gondosan rejtegetik őket, hiszen a múltat (eddig) egyetlen rendszer sem akarta bevallani.

A nagykovácsi gyerekek évről évre elhalmoztak ajándékokkal, rajzokkal, kézimunkákkal. „Eva, you are our inspiration!” (Éva, te vagy a mi inspirálónk), írta egy 15 éves lány.

Magda könyve némi késéssel magyarul is megjelent. Az 1944-ben tíz éves kislány (én tizennégy voltam) pontatlanul emlékszik helyzetekre, dátumokra, elkelték volna a magyarzó lábjegyzetek, a fordító rémséges hibákat követ el, de a könyvkritikus tiszte, hogy erről írjon. A nagykovácsi fiatalok angolul olvasták a könyvet, jóval magyar nyelvű megjelenése előtt. És azok, akikkel találkoztam, ma többet tudnak a Holokausztról, mint a legtöbb magyar diák.

NYÍREGYHÁZI VALLOMÁS A WASHINGTONI MÚZEUMNAK ŐRIZNI MÚLTAT ÉS JÖVŐT

Kopka János újságíróval, a Kelet-Magyarország ny. főszerkesztőjével magnóra, majd filmszalagra vett interjút készített a közelmúltban az Egyesült Államok Holocaust Emlékmúzeumának két munkatársa. Hogyan és miért került erre sor?

2010-ben keresték meg megénk illetékeseit az említett múzeum vezetői, hogy segítsenek felkutatni azokat a még élő embereket, akik tanúi voltak a magyarországi (ezen belül itteni) zsidóság ellen elkövetett bűnöknek, az elhurcolás, megsemmisítés előzményeinek, majd a történeteknek. Így – mivel én több cikkben, s egy kötetben is írtam saját és mások élményeiről – került sor az említett interjúkra is.

Megtudhatnánk erről közelebbit? Maradt-e valami új az Ön tarsolyában, hiszen az élve maradtak már sok mindent elmondtak saját és családjuk meghurcolásáról...

Így van, ám egészen más, ha a nem zsidó ember emlékezik az akkor és általa átélt évekre, hónapokra, napokra.

Mennyiben volt szem-és fültanúja az 1944-es eseményeknek?

Nyíregyháza azon részén születtem és nőttem fel, amely talán a legszegényebb része volt a városnak. Belvív, sártenger, a házak tavasszal úgy dőltek össze, mint a kártyavár. A Bujtos hat-hét évtizede bizony nem hasonlított a maira, a legkisebb vályogházak, a mindennapi kenyérükért küszködő, ám tisztességes szegénységben élők lakóhelye volt. A Hunyadi utca környékén tengődők között laktak a zsidó családok is, akikkel békés és jó szomszédságban voltunk. Hegyi nénihez, a szatócsbolt szegény özvegy működtetőjéhez jártam sóért-paprikáért, cukorért és petróleumért, ilyen kedves kereskedővel azóta sem találkoztam. Jakubovits bácsinak apró szódavízgyártó műhelyében készült a szikvíz, amiből hétvégeként – sábeszkor – kaptam egy nekem kincsnek számított üveggel apámnak fröcséhez valót, amiért péntek estéknént begyűjtöttem a spórba. Weinberger bácsi két tehénkéjéből élt az idős házaspár, finom tejet vettünk tőlük, sokszor hitelbe. És a többi, akiket 1944 áprilisában láttam utoljára... de nem csak őket, anyám, apám és nagyszüleim jó ismerőseit is.

Róluk tudhatunk többet is?

Apám egylovas stráfkocsival fuvarozott, többnyire Glück bútorosnál kapott fuvar. Ő segített ki minket irtózatot bajunkban, mikor egyetlen kenyérkereső lovunk lábát törte. Nagy volt otthon a keserűség, mi lesz holnap, mire ez a kereskedő csak annyit kérdezett, mibe kerül egy ló, s szó nélkül adott kölcsön rá úgy, hogy akkor kellett megadni, amikor már nem hiányzik az a pénz. Aztán Schwarcz bácsi, a mészáros (anyámat gyerekkorától pártfogolta, akit kiscselédnek adtak be szülei és ők családtagnak tekintették), ma is áll az a szerény házuk a Bujtos utca 30-32 alatt. Ott játszhat-

tam és étkezhettem unokákkal, aki elvitt Luther-házi bérlakásukba és büszkén mutatta apja tisztí uniformisát, arany csillagokkal és számos kitüntetéssel az első világháborúból. Gyermekkori élményeim közé tartozott persze más is, amivel sajnos ma is találkozhatunk ebben a közös hazában...

Például?

Például, amikor az utcánkon is végigvonult egy-egy összeverődött csapat nyilas, lehettek tizenhat-tizenhét éves gyerekek, énekelték harsányan: „Éljen a Szálasi, meg a Hitler, üssük a zsidókat bikacsökkal...”

A temető betonfalára pedig hatalmas betűkkel mázolták fel: Pártold a fajod! Zsidónál ne vásárolj! Ekkor jutottak eszembe a szomszédjaim, a polgári iskola első osztályában padtársam, Klein Pisti. Mit ártottak ezek az emberek és kinek? Nagyszüleim, nagynéném mellett én is az ablakomból néztem (Hunyadi utca 54), amint viszik jóembereinket- mi csak azt hittük, munkára. Lehajtott fejjel meneteltek a sorban. Még kétszer találkoztam velük és sorsukkal egy hónapon belül...

Hogyan, milyen körülmények között?

Anyám nagybeteg volt már, közel tizenkét évesen én vittem vele a Nyírfa utcai gettóba a kis batyut. Kenyeret, zsírt, szalonnát, talán fogadott szüleinek, akik éheztek és szenvedtek a zsúfoltságtól is. Majd apám fogatát „forspontra”, ingyen közmunkára hívták be a Kis - térre, mivel apám a fronton volt, fiatal nagybátyámmal mentünk a kijelölt helyre (ma a Mártírok tere), a zsinagóga udvarára. Ott rakták fel a betegeteket és aggodat, szállítottuk őket Nyírjesre, az internálótábor dohánypajtájába. Míg élek, előttem a rémes látvány: csendőrök parancsolták le őket a kocsiról, s egy nagyon idős és halálosan beteg embert, mert nem volt képes magától leszállni, ledobták a földre...

Találkozott még a szomszédjaival?

Akiket felsoroltam, élve többé soha, tizennyolc évvel később, Auswitzban a hajukkal, a testükkel a haj- és szappanhegyekben talán. Ám akik elégték, az öregek és a gyerekek azonnal, azokkal már csak a légtérben, az eső és a szél által talán már itthon is...

Megindító élményei máig megmaradtak?

Azt az időszakot nem lehet elfelejteni. De ha így is lett volna, hiszen a holocaust megtörténte óta hatvanhét év telt el, az emlékezetet felfrissíti a jelen sok-sok hazugsága. Amely szerint nem is volt igaz az egész, csak mese. Egy polgártársunk írásának is azt a címet adta: Holokamu. Ha ez lett volna, akkor újra és újra megkérdezem: vajon hová lettek a mi szomszédaink? Hová apám és anyám kenyéradói és az én padtársam, meg a többiek?

Akiknek csupán egy bűnük volt, hogy zsidó vallású magyarnak születtek. Ez vezetett engem arra az elhatározásra, hogy elmondjam a holocaustról máig bennem élő történeteimet újra és újra. Bár lehetne mindenkinek...

Örülök, hogy ezeket a Sófárral is megosztotta.

VANNAK MÉG TANÚK X.

Zajta Csengertől 14 km-re, északkeletre a román határ mellett fekszik. Neve a régi magyar Zah személynévből származik, ennek eredete pedig a héber eredetű latin Zacheus személynév.

A község vasútállomása (a Nyíregyháza–Mátészalka–Zajta-vasútvonal végállomása) az ország legkeletibb vasúti állomása. A vasút egykor Szatmár-németi és Fehérgyarmat között épült ki, azonban a trianoni határ kettévágta, így Zajta lett a magyar oldalon a végállomás. A Romániához került vonalszakaszt a II. világháború után felszedték.

Ma Nyíregyházáról legkevesebb egy átszállással 4 óra alatt lehet vasúton elérni, de aznap Nyíregyházára vonattal már nem lehet visszajönni.

Közúton Fehérgyarmat és Csenger felől, de a leggyorsabban az 1970-es árvíz után épített védőgáton húzódó úton lehet elérni.

A település történetleírása szerint 1864-ben 448 római katolikus, 27 görög katolikus, 6 református és 16 izraelita vallású élt a faluban, míg 1904-ben 539 római katolikus, 93 görög katolikus, 34 református és 15 izraelita vallású lakott itt. A településtörténet leírás beszámol a faluban élt svábok kálváriájáról, mely szerint 26 sváb férfit és nőt telepítettek ki, de nem tesz említést az itt korábban békében és nagy szegénységben élt zsidók deportálásáról.

2011. július 10-én, amikor a meleg rekord ismét megdőlt az országban és árnyékban 38 fokot mértek, kerekedett fel a Sófár szerkesztőbizottsága, hogy megkeresse Grózinger Lajost. Tőle az-tán megtudtuk, hogy itt a világ végén, ebben az 1944-ben legfeljebb 700 lelket számláló kisközségben sem feledkezett meg a zsidókról a könyörtelen gépezet.

Grózinger Lajos a Nyíregyházi Zsidó Hitközségnek levelet írt, jelezve, hogy hajlandó elmesélni az életét.

Következzék Grózinger Lajos története.

1926. augusztus 6-án születtem Zajtán, édesanyám Farkas Gizella. Öten

voltunk testvérek, öt fiú. A testvéreim: Ernő, Sándor, Zsigmond, Dezső. Én voltam a legidősebb.

A családnak egy kevés kis földön gazdálkodott, és volt egy kis szatócsboltunk. A bolt árukészletét két bőrönd-

ben el lehetett volna vinni, egy kis petró, egy kis só, néhány apróság volt, amit árultunk.

Az elemi iskolát itt Zajtán végeztem, 8 osztályt jártam ki. Utána cipőfelső-rész készítést akartam tanulni, sorkosztos lettem volna. Ahogy változott a világ, már erre sem volt lehetőség.

Nem éltünk különösebben vallásos életet, sábeszkor és az ünnepekkor Rozsályban vagy Peleskén jöttünk össze valamelyik háznál imádkozni. Összegyültünk vagy 10-en 15-en. A héber betűket ismertem, mert jártam vasárnaponként zsidó iskolába, de ma már nem tudok olvasni, elfelejtettem.

A zsidó temető itt van a kertünk végében, a nagyapámnak a sírköve is megvan. A többi – talán öt – sír helyét nem jelzi semmi, benőtték a fák, bokrok.

1944 márciusában a jegyzőség tudatta, hogy sárga csillagot kell viselni a zsidóknak és nem lehet elhagyni a falut.

Talán fél hónap telt el, amikor összereltek bennünket és elvittek lovas szekérral Peleskére – ez most Románia területén van – egy elárvult zsidó templomba. Pár napra való élelmet és a legszükségesebb ruhát vittük magunkkal. Apám 55, Anyám 45 éves volt. Én 18, Ernő 16, Sándor 14, Zsigmond 8, a legkisebb, Dezső 3 éves volt. Peleskén 4-5 napot töltöttünk, majd elvittek min-

denkit Szatmárnémetibe. Szatmárnémetiben a város egy részét kiürítették és kijelölték gettónak. A gettóban biztos lehettünk ötezen is... Egy-egy szobában laktunk vagy húszan. Szatmárnémetiben egy jó hónapot töltöttünk, folyamatosan vagonírozták az embereket.

A mi családnak tagjai egy vagonba kerültek, ahol voltunk vagy 80-an. Nem adtak egy korty vizet sem, WC-nek egy edényt sem. Szinte ugyanilyen meleg volt, mint most, mindenki ott végezte a szükségét, ahol ült vagy állt. Könyörögtünk vízért, de nem adtak, azt sem engedték, hogy a civilek adjanak, mert próbálkoztak volna az emberek, amikor állt a vonat, de nem engedték. Három napig voltunk a vagonban étlen-szomjan. A víz hiánya a legkutyább dolog a világon. Az egyik rokonunk nem bírta a szörnyű körülményeket, megtébolyodott.

Nem tudtuk, hová megyünk, az egyetlen állomás, amit láttunk kiírva,

Kassa volt. Ott nagyon sokáig állt a vonat.

Három nap múlva érkezünk meg Auschwitzba, ott rögtön szétválasztották a családunkat. Anyám, apám, Sándor, Zsigmond és a kis Dezső együtt maradtak, én és Ernő a férfiak közé kerülünk. Mikor a szétválogatás megvolt, épp csak hátra köszöntünk a szüleinknek, a testvéreinknek, azt hittük megyünk dolgozni, aztán majd este találkozunk. Nem így történt. Soha többé nem láttuk őket.

Én és Ernő az erősebb férfikkal maradtunk. Szörtenitettek, leborotváltak, tetováltak, ez eltartott vagy három napig. Addig nem kaptunk sem enni, sem inni. Az én számom „A 8030”.

A tetoválásnál a szerkezetből kifogyott a tinta, így volt egy kis szünet, azért bírtam ki. Nagyon fájt, ahogy az ember karjába belevágtak.

Beosztottak munkára. Harmincan voltunk egy csapatban, egy-két SS katonára vigyázott ránk. Ástunk futóárkokat, utána beosztottak az alumíniumgyárba, ott dolgoztam vagy két hónapot. A gumigyárban is dolgoztam, attól meg olyan fekete, kormos volt az ember, mint a kéményseprő.

20 dkg kenyeret kaptunk egy napra, amit már este kiadtak, persze nem bírtuk ki, hogy aznap este ne együk meg. Az ennivaló a kenyéren kívül répaleves, búzaleves, árpaleves volt. A legrosszabb volt a búzaleves: édeskés ízű, lilás színű. A szakács látta, hogy jól dolgozom, ezért megengedte, hogy a körmömmel a kondér oldaláról lekaparjam a maradékot. A kenyér olyan volt, mint a vályog, először fel sem ismertem, hogy az kenyér. Pont úgy nézett ki, mint a vályogtégla, amit a falunkban vetettek.

Az elején volt tisztálkodási lehetőség, rendszeresen volt tetűvizsgálat. A vizsgálatra a tetovált szám szerint kellett menni egy kis épületbe. Egyik ilyen tetvezés után másnap reggel hívtak raporra, hiába mondtam, hogy én már voltam a vizsgálaton, csak valószínűleg nem írtak be. Huszonöt botot kaptam Az első három-négy ütés után elvesztettem az eszméletem, kihajítottak egy füves részre, ott tértem magamhoz órák múlva. Attól kezdve vagy három hónapig csak hason tudtam feküdni. Egyre

gyengültem, ezt észre is vették az őreink, ezért beosztottak a halottakat hordani. Dolgoztam a krematóriumnál is. Csillére raktuk a halottakat, a teli csille bement az épületbe és üresen jött vissza.

A barakkokból a halottakat hosszú szekerekre raktuk fel. A szekereket ökrök húzták. Hatalmas gödrök voltak kiásva a lágertől 4-5 km-re - oda dobáltuk be a halottakat, sokszor haláltusájukat vívó félholtakat is. Nem tudom ma sem, hogyan tudtam ezt kibírni, hogyan tudtam ezt a munkát végezni. El nem tudtam képzelni azelőtt, hogy én megfogjak egy halott embert.

Aztán ahogy közeledett a front, elhagytuk a lágert, vittek bennünket befelé Németországba, eljutottam egészen Berlinig. Majd onnan visszafelé jöttünk, míg megfogtak az oroszok. Prágától 80 km-re Terezinben szabadultam fel. Az oroszok is táborokba zsúfoltak bennünket össze, ott is nagyon sokan meghaltak, hiszen az oroszoknak sem volt semmijük. Terezinből vonattal kerültem valahogy Magyarországra, előbb Budapestre, majd Csengerbe. Csengerből gyalog jöttem haza Zajtába. A nagyszüleim háza állt itt ezen a helyen, ahol most lakunk. Nem volt abban semmi, csak az üres falak, mire hazaértem. A németek hadiszállást tartottak fenn itt a román határnál és eltűzeltek mindent. Megmaradt viszont három tehenem, mert azok ki voltak adva, és visszakaptam. Egy ért valamit, de kettő semmit, mert megromlott, nem jól tartották. Azt az egy tehenemet eladtam és abból indultam meg. Lett egy fogatom, azzal fuvaroztam, majd megbíztak a posta szállításával. Aztán bekerültem a tsz-be én is, mint mindenki. Ott is fogatos voltam, de valahogy észrevették, hogy megvan a magamhoz való eszem és elküldtek iskolába Zsámbékra. Akkorra meg is házasodtam. A falusi kovácsmester lányát, Drobnják Erzsébetet vettem feleségül. Egy évig voltam az iskolában, onnan kéthavonta jöttem haza. A feleségem itthon volt a gyerekekkel, a jószággal rengeteget dolgozott. Mikor befejeztem az iskolát, először helyettes lettem, majd elnök itt Zajtán és Rozsályban, a tsz-ben

A tsz-ünket a hetvenes években a pénzügyminisztérium patronálta, kijár-

tam, hogy elengedjék az adókat. A kedvező pénzügyi helyzetben vettünk öt IFÁ-t, markolót, megépítettük a védőgátat és az utat, azon lehet most is idejutni a faluba.

Az idegölő, kemény munka hamar felőrölte az egészségemet, viszonylag korán nyugdíjba mentem. Megsírattak az emberek, amikor átadtam a méh-teleki tsz-t.

Az első feleségemmel 55 évet éltünk együtt, négy gyermekünk született: Lajos, Gizella, Erzsébet és Valéria. Nyolc unokám van, akiknek már könynyebb az életük, mint a miénk volt.

Kilenc évvel ezelőtt újból megnősültem, második feleségemmel is szeretetben, megértésben élünk.

A fiam tavaly elvitt Auschwitzba, végigjártam a szenvedésem helyszíneit. Voltak akkor is látogatók sok helyről, még Amerikából is, nem akarták elhinni, hogy én túlélő vagyok. Felhúztam az ingem ujját és megmutattam a tetovált számomat: Auschwitz 8030.

Az egyik magyar csoport vezetője viszont ott az én jelenléteemben tartott előadást arról, hogy az egész Holocaust nem volt igaz, és nem úgy történtek a dolgok, ahogy én átéltem.

Ezért is tartottam fontosnak, hogy elmondjam a történetemet, mert ennek minden szava igaz.

AKIRE BÜSZKÉK LEHETÜNK

Hozzá méltó elismerésben, a Juhász Andor díj ezüst fokozatában részesült dr. Klein Éva, közösségünk meghatározó tagja.

Mi is ez a díj?

A Juhász Andor díjat a Magyar Királyi Kúria egykori elnökének emlékére alapította 2001-ben az Országos Igazságszolgáltatási Tanács a bírók és az igazságügyi alkalmazottak kiemelkedő igazságszolgáltatási tevékenységének és példamutató életpályájának elismerésére. Ez a kitüntetés felterjesztésétől odaítéléséig több szigorú szűrőn megy át. Értékére jellemző, hogy a megyében mostanáig mindössze hárman találtak érdemesnek rá.

Amikor egy sajnálatos betegség következményeként átvettük ezen kiadványunk gondozását, Éva volt, aki indíttatást érzett a minden visszajelzés szerint is legsikeresebb sorozat – „Vannak még tanúk” – elkészítéséhez, mondván, őszintén fájjalja, hogy szüleivel már nem készülhet riport/interjú ebben a témában.

Évike, eme kitüntetés tényének tükrében megvalósult a sorozat egyik leg-fajsúlyosabb epizódja. Kortársai elmondása alapján tudjuk, hogy édesanyád a fiúkkal együtt tanult a jesivában, mert képességei alkalmassá tették rá. Ez a kitüntetés az ő és a többi kortársa elismerése is. Övé és kor- és sortársaié, akik a szörnyűségek megélése után nem a keserűséget, fájdalmat adták örökül, hanem azt a tiszta szellemiséget, ami utódaik és – túlzás nélkül állíthatóan – az egész világ javát szolgálja.

Sárosi György

MEGÖLTÉK A LEGENDÁS TERRORELHÁRÍTÓT

Omri Efraim, a ynetnews.com izraeli honlapon 2011.08.19-án megjelent cikkének kivonata.

Terroristák szivárogtak be augusztus 18-án csütörtökön Izraelbe, és szeparált támadásokban meggyilkoltak hat polgári személyt, egy katonát, valamint Avrami rendőrtisztet, a rendőrség terroristaellenes osztagának (Yamam) veteránját. Az elkövetők egy autóbust, polgári járműveket és katonákat támadtak meg az elmúlt évek legvéresebb terrorakciójában.

Később az izraeli hadsereg (IDF) gázai célpontokat bombázott, melynek során megölték a merényletek kiterveléséért felelősnek vélt terrorista vezetőket.

Avrami 1985-ben csatlakozott az elit egységhez, közelharcra és lövésnek képezték ki. Szolgálat alatt számtalan műveletben vett részt, bátorságáért kétszer is kitüntették. 49 éves volt, három gyermek édesapja. 1977-ben alijázott Franciaországból.

A terrortámadás elkövetésének idején Ehud Barak védelmi miniszter és Benny Gantz vezérkari főnök éppen sajtótájékoztatót tartott a közelben.

Mikor halálhírét közölték, pár társuk még mindig az elkövetőkre vadászott.

„Ritka, kivételes ember volt” – mondta egy határőr, aki jól ismerte Avramit. „Katonák generációit nevelte ebben az elit egységben ... nagy hírnevet szerzett”.

Egy másik tiszt, aki jól ismerte, a következőket mondta: „Kiváló hivatásos katona volt, igazi nagyagyú”.

Közvetlenül halálhírének bejelentése után számos barátja és rokona jelent meg jeruzsálemi otthona előtt, hogy családját támogassák és kifejezzék részvétüket.

„Senki nincs a világon olyan, mint ő” – mondta sógornője, Lea Ben-Hemo könnyeivel küszködve. „Olyan példakép és apa volt, aki törődött a családjával...”

Szerkesztette: Sugár Károly

NEKROLÓG HELYETT

Az előbbi torokszorító írást először olvasva, maga az esemény okozta tehetetlen düh és keserűség mellett óhatatlanul egy ehhez kapcsolódó, eme dühöt tovább fokozó jelenség teszi még kilátástalanabbá az abbéli reményt, hogy felülkerekedhet a józan ész és egyszer talán megszűnik az ehhez hasonló terrorcselekményektől való fenyegetettség.

Nevezetesen az Izraelen kívüli, állítólagosan zsidók uralta médiák szerepe, amelyek elsőként hosszasan ecsetelik a kegyetlen, gyermekeket gyilkoló, az ártatlanul üldözött sohanemvolt palesztin népnek mérhetetlen szenvedést okozó, hideg fejjel elkövetett embertelen válaszleptést. Teszik mindezt vérző gyermekek, vérző, fájdalomtól zokogó anyák, vértócsák, kórház alkotta képsorok hatásos aláfestésével. Ugyanezek az állítólagosan zsidók uralta médiák az izraeli tragédiákat okozó előzményt elintézik egyetlen száraz mondattal és mindösszesen egyetlen jármű és minden alkalommal pajeszos szereplők portréinak bemutatásával.

Szintén ugyanezek az állítólagosan zsidók uralta médiák írták át a történelmet mintegy megalkotva egy sohanemvolt államot és az azt alkotó sohanemvolt népet, hisz a második szentély lerombolása után a római hódítók változtatták meg a térség elnevezését, mert a zsidóságnak még az emlékét is el akarták tüntetni. Természetes, hogy a „névválasztás” a zsidók egykori ellenségére utalt, nevezetesen a filiszteusokra. Csakhogy Dávid anno fejmagasságban legyőzte Góliátot, így a betolakodni akaró filiszteusok ugyan sok háborúskodást, küzdelmet szítottak, de teljes mértékben mégsem sikerült elbitorolniuk a később mégis róluk elnevezett területet. Az idők során aztán eltűntek a történelem süllyesztőjében, önálló népként nem maradtak fenn.

Nem kis részben az állítólag zsidók uralta médiák hathatós közvélemény formálásának köszönhetően lehetséges, hogy lesz egy eddig sohanemvolt palesztin állam, de palesztin nép még ettől sem.

Az állítólag zsidók uralta médiák még azt is el tudják hitetni a közvéleménnyel, hogy a zsidók uralják a médiákat.

Sárosi György

AMERIKAI ANZIX

A fekete lány

Sörtére nyírt hajjal, puha léptekkel, fülig érő szájjal, széncsillogó szemekkel jön szembe velem. Kezében gömb alakú akvárium szépen megkomponált növényekkel, kavicsokkal, benne egy szem gyönyörű, színes hal. Betta – mondja. Nem szabad más halat tenni mellé, mert ölik egymást. Ha nem szabad, hát nem szabad. Akarod? – kérdezi. Nem, nem kérem. Különben sem lehet gömbakváriumban halat tartani, megmondták az állatvédők. Akkor nekik adom, biztosan találnak neki szögleteset. Aztán egy hanyag mozdulattal elengedte az akváriumot. Az üveg szétszóródott, a növények, a kavicsok szanaszét repültek, a szerencsétlen hal pedig ott ficánkolt egyre erőtlenebbül a kavicsok tetején.

A professzor

'39-ben született, művészcsaládba. Már érezni lehetett, hogy más szelek fújdognak – főként Németország felől –, hogy a Mózes hitűek nem is igen emberek, csak korcsok, így természetesen nem is lehetnek emberi megnyilvánulásai. Csak az az örült nagynéni hitte rendületlenül, hogy Hitler menyasszonya, és eljön érte a zseniális piktor és elviszi őt méltányos helyre, az Akadémiára. Aztán ott maradt öt évesen, óriási szerencsével, amit az örült nagynéninek köszönhetett, aki rendületlenül várta az ő vőlegényét megrettentve ezzel a leggonoszabb kopókat is, akik meghallva a vezér nevét, majdnem becsináltak és élve hagyták őket. Csak az anyát és az apát vagy gonírozták be, mint arra való marhákat. Ottmaradt sok kép, vázlat, megkezdett vázlat és ők ketten, a furcsa pár.

Hanzi belemázolt a képekbe. Olykor a legvadabb színekkel pingált bele. A néni őrjöngött, de ez nem volt szokatlan, csak hozzáillő. Megpróbáltak eladni a képekből – egyet-kettőt sikerült is –, hogy legyen ennivalóra, tüzelőre. Hanzi egyre

bátrabban belefestett az apja képeibe, csodálatos világot pingálva bele.

A nagynéni rendületlenül árulta a vásznakat, és mindig akadt vevő is, szóval megéltek. Hanzit sikerült beíratni a képzőművészeti gimnáziumba, ahol csodabogárnak számított.

Korán professzornak nevezték. A képekből ketten szépen megéltek, de a mami intellektusa egyre hanyatlott. Már elfelejtette hajdani vőlegénye nevét is, csak motyogott, hogy ez nem az ő világa. A zsinagógába is csak olykor-olykor ment el, míg az egyik péntek estén előrebukott és megmerevedtek az ujjai.

Hanzi egyedül maradt. Kapóra jött a meghívás Amerikából, hogy ott egy üres ház, nagy kert és az öreg hölgy szép nyugdíja, amit nem tud elkölteni. Elkezdte csomagolni a képeket, az emlékeket. Bizony hatalmas láda lett tele. Nem akarták felvenni a repülőgépre, végül hajóval küldte el.

Amerika a csodálatos színességével, sajátos kedvességével nagy újdonságnak számított. Mindegy, hogy hotten totta vagy eszkimó volt-e az illető – főleg nem számított, hogy zsidó –, szóval csoda világba csöppent. Kommen dáltak neki asszonyokat, de egyik sem tetszett. Inkább a fegyverek felé fordult a figyelme. Összevásárolt mindenféle könyveket puskaporról, történelméről, tűzijátékokról. Olyan nő eddig nem akadt, aki egy ilyen örültnek társává szegődött volna. Kapóra jött a kert: itt ki lehetett próbálni a petárdákat, nem volt szomszéd, aki perlekedett volna. Először a fejére csinált színes petárdákat, úgy járt-kelt, mint egy tébolyult király. Közben körberakta a kerítést képekkel, rajzokkal, egyre több örültet vonzott a parádé, szépen jövedelmezett. A professzor kiteljesedett. Rakétát is ácsolt a kertben gipszbabát tett bele, el lőtte vagy ötven méterre. Akkor már szóltak a rendőrök, hogy ezt ne tegye még az abszolút szabadság hazájában se. Megsértődött. Elkezdte módszeresen pusztítani a képeket, a rajzokat. Csinált egy kényelmes fotelt magának, abból nézte, hogy robbannak a színes petárdák. Valahonnan kapott egy bendzsót, azt pengette hozzá naphosszat. Még enni sem volt kedve, mígnem

megérkezett egy rokon a távoli Magyarországról. A hölgy rámenős volt, lelőni sem lehetett. Elkezdett takarítani, ami emberbarát tett volt, majd főzni. Kóser konyhát vezetett és kötelezte Hanzit a tisztálkodásra, az evésre. Megtervezte az esküvőt. Végigvette a rokonságot, kitől mit lehet várni. Hanzi kezdett pofásodni, emberi küllemet ölteni.

Egyik este utoljára összerakta a rakétát. Mérheterlen nagy mennyiségű puskaport tett a fűvókákba. Hanyag mozdulattal belefeküdt a rakéta testébe. Alágyújtott. Azóta senki nem tudja, hol jár. Időnként küld némi pénzt.

Munkamorál

Legendákat mesélnek arról, hogy egy két kilométer hosszú híd egy év alatt épült fel, hogy az Empire State Building felépítése még egy évet sem vett igénybe. Szemben a fiam lakásával elkezdtek építeni egy toldaléképületet egy régi téglapítványhoz. Megjelent reggel egymás után hét kisteherautó, egy mixer-kocsi és egy darusautó.

Természetesen mindegyikből kiszállt két-három ember mindenféle színárnyalatból. Legelőször letettek egy mobilvécét, majd elkezdtek enni-inni szépen, komótosan délutánig. Közben két vaskorlátot is felraktak, majd befestették pirosra.

Másnap már csak öt kocsi érkezett. Valaki bekapcsolta a mixerkocsit. Ömlött belőle a beton, amelyet méla undorral szétterítettek az ajtó elé. Ezután szombat és vasárnap következett, áthatoló csend, semmi mozgás hétfőig. Ekkor egy szakember kábelt feszített ki. Ennek végére rákapcsolt egy reflektort, amely erőteljesen megvilágította a tüzfalat.

Másnap már készültem haza. Nem volt időm figyelni a történéseket, de a fiam szorgalmasan beszámolt telefonon, hogy mióta eljöttem, nem történt semmi. Nagyon vár vissza, hogy elkezdődjön a munka.

Elkezdtem filozofálni magamban: vajon ezek az emberek nem jártak-e nálunk a közelmúltban tapasztalatcsérén?

Dolinay Tamás

IN MEMORIAM KOCSIS ANIKÓ

2005. november 15-én a Nyíregyházi Zsidók Világtalálkozóján beszélgettem vele utoljára.

Egymás mellett ültünk egész este. Nem tudnám felidézni eszmecserénk tartalmát, de valami miatt szomorú volt.

Anikóval ritkán találkoztak a közösség tagjai, de élete fontos eseményeiről hírt kaptunk.

Tudtuk, hogy férjhez ment szeretett kislánya, Gabriella, és tudtuk, hogy megszületett várva várt unokája, Ágika.

Aztán a közelmúlt hírei már nem voltak ilyen örömteliek. Anikó betegségéről, kórházról, kezelésekről szóltak. Persze reménykedtünk, hogy meggyógyul, hiszen még olyan sok szép dolog várt volna rá.

Hiába küzdött a betegséggel és hiába imádkoztak családtagjai.

Fürediné Kocsis Anikó 2011. július 6-án elment.

A Jóteremtő angyalait rendeli mellé, vigyázzanak rá, amerre jár...

Klein Éva

FÁJDALMAS BÚCSÚ VERÁTÓL

Aggódva vártuk a híreket a gyerekeitől, mígnem csöngött a telefon. A fájdalmast hírt azt a barát hozta, ki Vera mellett volt valamikor kórházi gyakornok. Sírással küszködve mondta, hogy Vera meghalt. Pedig már kijött az intenzívről, még voltak tervei...

Nehéz hivatása mellett egész életét a család és a közösség töltötte ki. Szeretteinek támasza, sorsuk egyengetője volt, mindezt szinte egyedül tette.

Személyes emlékeim nagy részét azok a beszélgetések töltik ki, melyek közösségünk gondjaival, a hittestvérek közös és egyedi problémáival kapcsolatosak. Őt nem kellett kérni, önzetlenül, késlekedés nélkül segített. Tudott biztatni, áradt belőle a jóindulat; szerette közösségünket, örült annak, hogy fiával, Gáborral közöttünk élhetett hosszú éveket. Évek teltek el Pestre költözése óta, de kapcsolata szoros maradt velünk, jött, telefonált, érdeklődött. Még készült az idei mártírok emléknapra.

Dr. Barabás Mariann – Vera élt hetven évet.

Kertész Gábor

TEMETŐI NYITVA TARTÁS

Október 14-ig:
hétfőtől csütörtökig 9-től 16 óráig,
vasárnap 9-től 12 óráig.

Október 15-től március 31-ig:
vasárnaptól csütörtökig 9-től 12 óráig.

Pénteken és szombaton, valamint állami és zsidó ünnepeken zárva.

Telefonszám: **06-30-318-4907**

Sürgős esetben hívható:
Somos Péter gondnok:
06-30-490-0084

MEGJELENT!

Somos Péter Kövek között című fotóalbuma.
A nyíregyházi zsidó temetőről és a zsinagógáról
Dr. Riczu Zoltán Ph.d. ismertetőjével.

Kapható a hitközség és a temető irodáiban.

SOMOS PÉTER
KÖVEK KÖZÖTT

**Megrendelhető írásban, telefonon vagy e-mailben
a impresszumban megadott elérhetőségeken**

Augusztus utolsó napjaiban a nagy-hírű Vidor fesztivál keretén belül két koncertnek adott otthont a nyíregyházi zsinagóga.

Augusztus 28-án Szalóky Ági és a Grillus fivérek előadásában hallgathatta meg a közönség Kányádi Sándor jiddis versfordításainak megzenésítéseit, 31-én pedig öt nemzetközi hírű kántor: Fekete László, Fellegi Balázs, Jakal Zoltán, Nógrádi Gergely és Zucker Immánuel előadását élvezhették a megjelentek Neumark Zoltán zongoraművész kíséretével. Felvételeink a két eseményről készültek.

ÜNNEPI IMAREND

Szlichot: szept. 25. vasárnap, 07:30

Ros ha'sana:

Erev Ros ha'sana: szept. 28. szerda, 18:00

Ros ha'sana I. reggel: szept. 29. csütörtök, 8:30

Ros ha'sana I. este: szept. 29. csütörtök, 18:00

Ros ha'sana II. reggel: szept. 30. péntek, 8:30

Ros ha'sana II. este: szept. 30. péntek, 18:00

Sabat suva: okt. 1. szombat, 8:30

Jom kipur:

Kol nidré: okt. 7. péntek, 18:00

Jom kipur: okt. 8. szombat, 8:30: sachrit-muszáf-MÁZKIR!

Neilá: okt. 8. szombat, 17:00:

Böjt vége: 18:56

Szukot:

Erev Szukot: okt. 12. szerda, 17:30

Szukot I. reggel: okt. 13. csütörtök, 8:30

Szukot I. este: okt. 13. csütörtök, 17:30

Szukot II. reggel: okt. 14. péntek, 8:30

Szukot II. este: okt. 14. péntek, 17:30

Hosana raba: okt. 19. szerda, 8:30

Erev Smini aceret: okt. 19. szerda, 17:30

Smini aceret reggel: okt. 20. csütörtök, 8:30 – MÁZKIR!

Erev Szimchat tora: okt. 20. csütörtök, 17:30

Szimchat tora: okt. 21. péntek, 8:30

ÜNNEPI TUDNIVALÓK

A Nyíregyházi Zsidó Hitközség az eddigi szokásoknak megfelelően családonként két darab ünnepi barcheszt biztosít az ünnepekre. Ros Ha'sana előtt a barcheszek átvehetők szeptember 27-én, kedden 8-tól 15 óráig, Jom Kipur előtt október 6-án, csütörtökön 8-tól 15 óráig a Hitközség irodájában.

Jom Kipur napján olajmécseseket gyűjtünk elhunyt szeretteink emlékére. A korábbi gyakorlatnak megfelelően a mécsesekről a Hitközség gondoskodik.

SÓFÁR

A Nyíregyházi Zsidó Hitközség folyóirata Postacím: 4400 Nyíregyháza, Mártírok tere 6., e-mail: sofarujsag@gmail.com, tel./fax: (36)-42-417-939 Web: www.sofar-ujzag.hu

Szerkesztők: Dr. Klein Éva és Sárosi György. Főszerkesztő: Somos Péter. Felelős kiadó a Nyíregyházi Zsidó Hitközség.

Typográfiai munkák: Kalenda Szerkesztősége (4400 Nyíregyháza, Zrínyi I. u. 3-5)

Készült a Gprint Iroda digitális nyomdájában (4400 Nyíregyháza, Szabolcs u. 7/A)

A folyóirat ingyenes!